

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI
PUBLICATIONS OF THE FACULTY OF LETTERS, ISTANBUL UNIVERSITY

Türkiye Diyanet Vakfı

Kütüphanesi

İslâm Ansiklopedisi

İSLÂM TETKİKLERİ ENSTİTÜSÜ
DERGİSİ

11 AGUSTOS 1988

(REVIEW OF THE INSTITUTE OF ISLAMIC STUDIES)

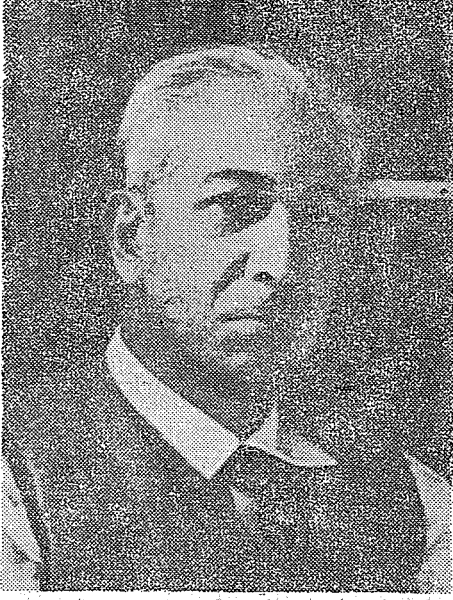
Kurucusu :
Ord. Prof. Dr. Z.V. Togan

Müdür — Editor
Prof. Dr. Salih TUĞ

CİLD — VOLUME : VII
CÜZ — PARTS : 1-2
1978

Edebiyat Fakültesi Basımevi
İSTANBUL
1978

7-8

Hayr'ud-Din Ziriklî
(1310 H. / 1893 M. — 1976 M.)

İlim dünyamız önceki yıl (1976) büyük ilim adamı, biyograf Ziriklî'yı kaybetmiştir. Ziriklî bilhassa İslâm ve Şark tetkikleri alanında çalışan kimseler için son derece önemli bir biyografi kaynağı olan «el-A'lâm» adlı eseriyle kendisini tanıtmıştır. Ölümü ilim âlemi için şüphesiz bir kayıptır.

Ziriklî büyük bir araştırmacı, edib, şair, biyograf ve gazetecidir. 9 Zil-hicce 1310 H./1893 M. yılında Beyrut'ta doğmuştur. Anne ve babası aslen Şam'lıdır. Tahsilini önce Şam'da bilâhare Beyrut'ta yapmıştır. Şiir ve edebiyata olan alakası küçüklüğünde başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma dönemlerinde görülen milliyetçilik cereyanlarına genç yaştan itibaren kendini kaptırarak Arap milliyetçiliği fikrini hararetle savunmuştur. Bu yüzden de başlangıçta Osmanlılarla, sonraları Fransız ve İngilizlerle birçok kereler başı derde girmiş, zaman zaman gıyabında idama bile mahkûm edilmiştir. Suriye, Filistin ve Mısır'da bazen kendisi tarafından, bazen devrin idarecileri tarafından kapatılan çeşitli gazeteler çıkarmıştır. Mekke şerifi Hüseyin'in isteği üzerine oğlu Abdullah'ın Ürdün'de bir devlet kurmasına yardım etmiş, sonraları Kral Abdullah'ın siyâsetini beğenmiyerek ondan ayrılmıştır. Hayatta en büyük desteği, Şerif Hüseyin'i mağlub edip Arap Yarımadası'nın büyük kısmında müstakil bir Devlet kurmayı başaran Saûdî hânedanından görmüş ve çeşitli ülkelerde

Saûdî Arabistan elçiliği yapmıştır. Bu arada Saûdî Arabistan Hükûmeti adına çeşitli ilmî kongrelere katılmış, gerek bu sıfatla ve gerekse hususî olarak yaptığı seyahatler büyük eseri «el-A'lâm» için malzeme toplamasına ve birçok elyazmalarını yerinde görmesine vesile olmuştur. Bu seyahatlerinden birinde, 1954 yılında Türkiye'ye de gelmiş, İstanbul kütüphanelerinde eseri için bir müddet çalışmıştır.

Ziriklî bu mücâdeleli hayatı esnasında ilmî çalışmalardan hiçbir zaman geri kalmamış, eserine devamlı malzeme toplamıştır. Muhtemelen katıldığı siyâsî mücadelelerin boşa gittiğini anladıktan sonra, hayatının son senelerini daha çok ilmî çalışmalarla geçirmiş, eserini ikmâl etmiştir. 1930 senesinde Şam'daki «Arap İlimler Akademisi»ne, 1946 da Kahire'deki «Arap Dili Akademisi»ne üye seçilmiştir.

İlmî yönü son derece kuvvetli olan Ziriklî'nin hayatının büyük bir kısmını siyâsî mücadelelerle geçirmesi ve mesâisini buralara harcaması ilim dünyası için büyük bir kayıptır.

Eserleri :

Ziriklî'nin en önemli eserleri şunlardır:

1. el-A'lâm : En büyük ve en önemli eseridir. Müellif bu eserinden bahsederken «kırk yıllık çalışmamın mahsulüdür» der. el-A'lâm ilk devirlerden itibaren Arap tarihinde önemli bir yer işgal etmiş her sahadaki ileri gelen şahsiyetlerden; ilim adamlarından, ediplerden, şair, devlet adamı ve hükümdarlardan bahseden biyografik bir eserdir. Ziriklî eserine ileri gelen müstesrikleri ve arabiyatla uğraşan diğer müslüman milletlerin ilim adamlarını da katmıştır. Eserin ilk baskısı 1927 yılında 3 cilt halinde Mısır'da yapılmıştır. Müellif daha sonra çalışmalarını daha da genişletip ikmâl ederek 1954-1959 yılları arasında 10 cilt halinde yeniden neşretmiştir.

Eserde şahıslar alfabetik sıraya göre tasnif edilmiştir. Şahısların doğum ve ölüm tarihleri verilmekte, sonra kısaca hayatından bahsedilmekte, varsa eserleri yazma veya basma oldukları belirtilerek zikredilmektedir. Onuncu cilt, diğer dokuz cildin bir mütemmimi mahiyetindedir. Bu ciltte önceki ciltlerdeki hatalar düzeltilmiş, noksanlar ilâve edilmiştir.

2. Mâ Ra'aytü ve mâ Semi'tü : Müellifin Filistin, Mısır ve Hicaz'a ziyaretlerinden bahseden bir seyahatnamedir. 1923 yılında basılmıştır.